

LÄRARNAS
RIKSFÖRBUND

Så påverkar coronapandemin skolan, PM nr 5

Coronapandemin och studie- och yrkesvägledningen

Coronapandemin och studie- och yrkesvägledningen

Hur påverkas studie- och yrkesvägledningen av pandemin?

I denna promemoria presenteras resultat kring hur skolans och vägledarnas arbete med studie- och yrkesvägledning påverkas av den pågående Coronapandemin. Resultaten bygger på en enkätundersökning med yrkesverksamma studie- och vägledare inom grund- och gymnasieskolan samt vuxenutbildningen som ingår i förbundets Lärarpanel (se *Metodbeskrivning*). Enkäten genomfördes 21 april–6 maj 2020 och svarsfrekvensen var nästan 70 procent.

Undersökningen omfattar frågor kring bland annat på vilket sätt vägledningen bedrivs, hur de praktiska förutsättningarna ser ut, hur eleverna och deras valkompetens påverkas, hur studie- och yrkesvägledarnas arbetsbelastning påverkats och hur man ser på arbetsgivarens hantering av Coronapandemin när det gäller skolan.

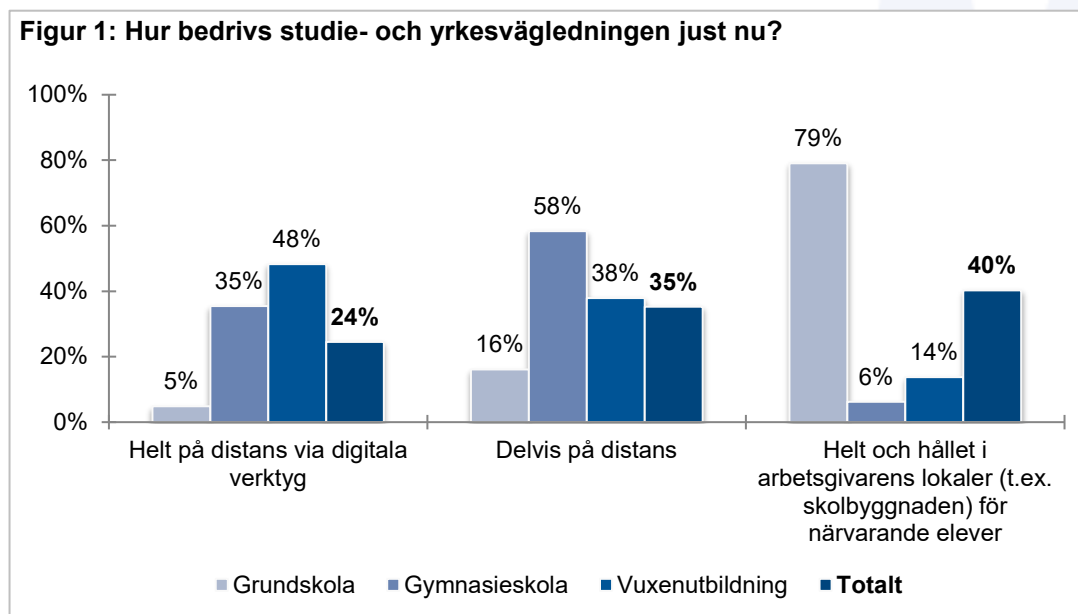
Sammanfattade resultat

Undersökningen visar:

- Att mer än hälften av all vägledning bedrivs helt eller delvis på distans under Coronapandemin, ofta med hjälp av olika digitala verktyg i en form där vägledaren och eleven är uppkopplade tillsammans i realtid.
- Att nästan en av tre studie- och yrkesvägledare uppger att det inte går att genomföra vägledningsaktiviteter enligt ordinarie planering på grund av pandemin.
- Att över 70 procent av studie- och yrkesvägledarna uppger att de förändrade förutsättningarna under Coronapandemin innebär att eleverna får sämre förutsättningar och kompetens inför kommande val av studier och yrke (valkompetens).
- Att elever med särskilda behov, nyanlända och elever med annat modersmål än svenska, lyfts fram som de som drabbas hårdast.
- Att drygt 40 procent av alla studie- och yrkesvägledare uppger att arbetsbelastningen har ökat på grund av Coronapandemin.
- Att 35 procent uppger att de på grund av Coronapandemin behövt eller behöver utföra andra arbetsuppgifter än de som ingår i deras ordinarie tjänst. Det handlar framför allt om administration men exempelvis också om att gå in och vikariera för sjuka lärare.
- Att knappt var fjärde studie- och yrkesvägledare uppger att arbetsgivaren hanterat Coronapandemin dåligt i förhållande till dem som arbetstagare. Det finns bland annat kritik mot otydliga direktiv vad gäller att arbeta hemma eller på arbetsplatsen, problem med genomförande av prao och hur en del arbetsgivare agerar utifrån Folkhälsomyndighetens rekommendationer.

Hur bedrivs studie- och yrkesvägledningen under Coronapandemin?

Coronapandemin har inneburit att framför allt gymnasieskolan och vuxenutbildning behövt ställa om till distansverksamhet, när undervisning och annan elevrelaterad verksamhet som normalt kräver fysisk närvaro som regel inte ska bedrivas i skolans lokaler. Vägledning har i stor utsträckning behövt genomföras med hjälp av digitala verktyg och plattformar, vilket framkommer i undersökningen.

Som framgår av figur 1 så är det framför allt i gymnasieskolan och vuxenutbildningen som vägledning bedrivs helt eller delvis på distans, vilka alltså är de skolformer som ålagts av regeringen att bedriva sin verksamhet gentemot eleverna på distans. Ungefär hälften av de studie- och yrkesvägledare som bedriver vägledning helt eller delvis på distans gör det i form av så kallad *fjärrvägledning*, där vägledaren och eleven är uppkopplade tillsammans i realtid. Den stora majoriteten av vägledarna upplever att den digitala tekniken fungerat bra både för dem själva och för eleverna. På knappt 70 procent av skolorna finns det en mer eller mindre välutvecklad och inkörd digital plattform för att bedriva vägledning på distans. Inom vuxenutbildningen uppger dock nästan hälften av vägledarna att sådan saknas helt.

Det skiljer sig mellan skolformerna när det gäller om man fått välja att arbeta hemifrån eller från arbetsgivarens lokaler. 80 procent av vägledarna inom vuxenutbildningen har fått välja att arbeta i hemmet medan 50 procent av de i gymnasieskolan har ålagts att arbeta i arbetsgivarens lokaler.

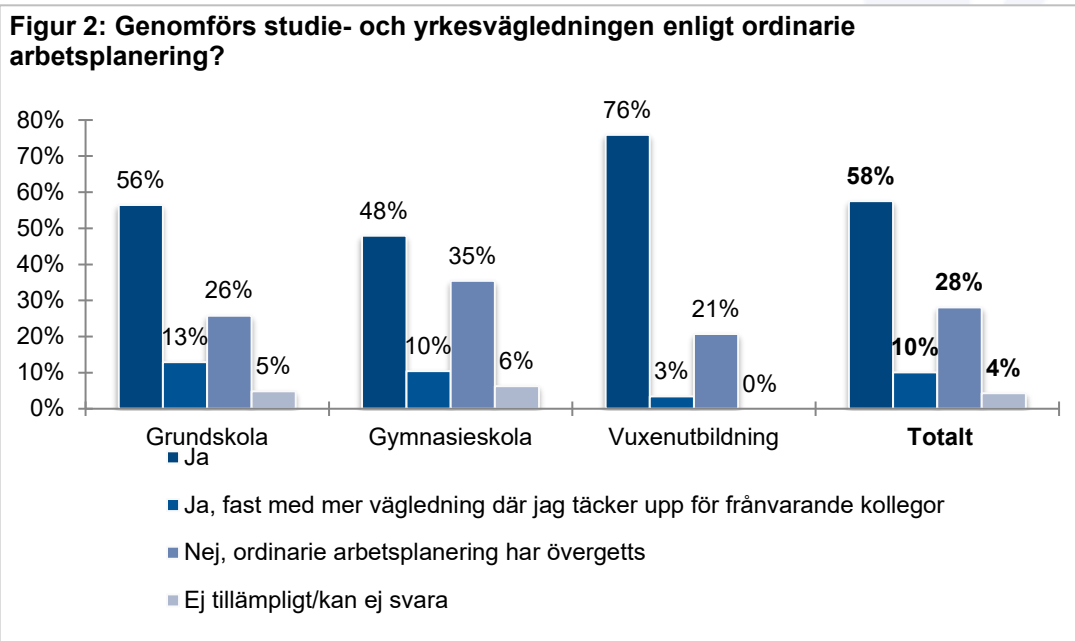
Hur påverkas elevernas valkompetens av de förändrade förutsättningarna som Coronapandemin innebär?

Ett sätt att undersöka effekterna av Coronapandemin vad gäller eleverna är att fråga studie- och yrkesvägledarna om all inplanerad vägledning kan genomföras, samt hur de upplever att elevernas så kallade *valkompetens* påverkas av det som nu sker.

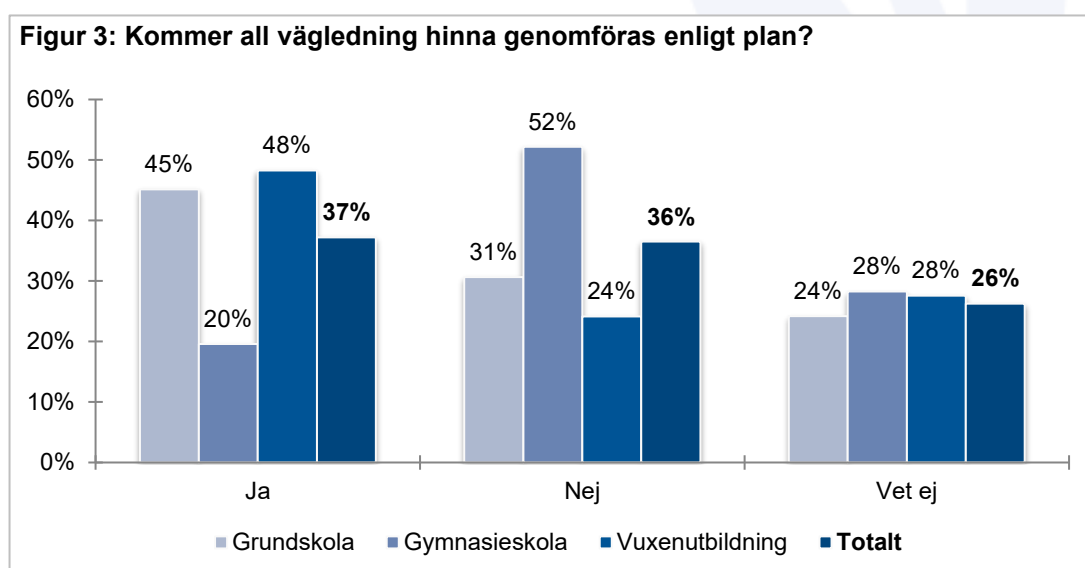
I Skolverkets *Allmänna råd om arbetet med studie- och yrkesvägledning* (2013) definieras begreppet valkompetens som elevernas kompetenser att på strukturerade sätt samla, analysera, sätta samman och organisera sig själv och utbildnings- och

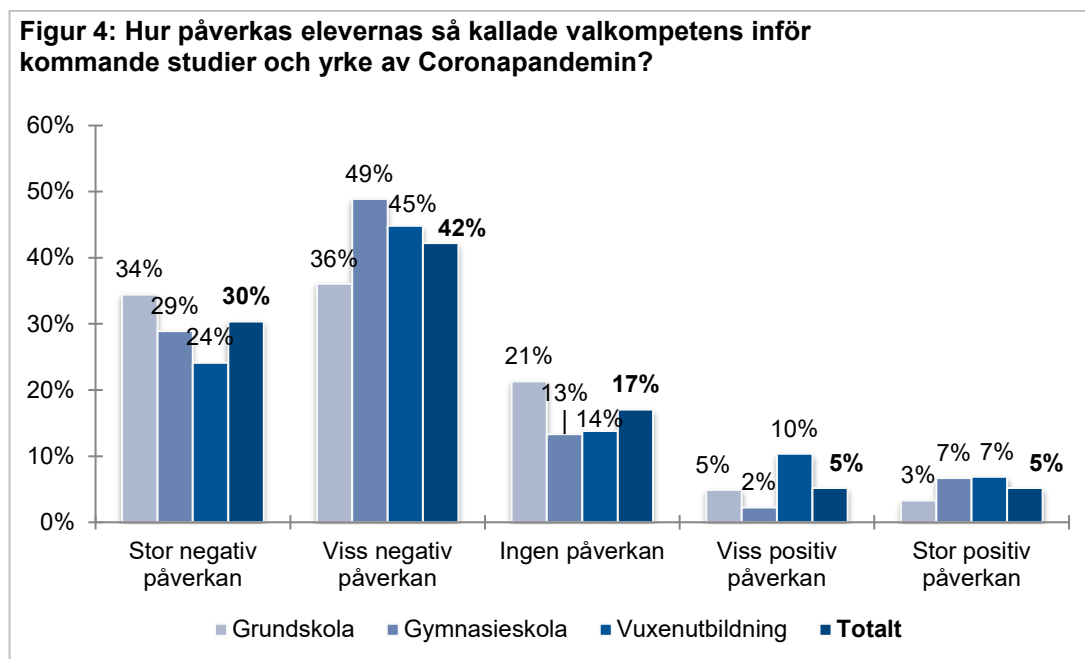
yrkesinformation samt ha färdigheter att kunna fatta och genomföra beslut och hantera övergångar och växlingar i livet. I undersökningen ställdes därför frågor om hur arbetsplaneringen påverkas, hur stor andel av den planerade vägledningen som kan genomföras samt på vilket sätt studie- och yrkesvägledarna upplever att deras elevers valkompetens påverkas av Coronapandemin.

Undersökningen visar att en stor del av den ordinarie planeringen kring studie- och yrkesvägledningsverksamheten påverkas av Coronapandemin, även om det skiljer sig mellan olika skolformer (se figur 2).

Som framgår av figur 2 så anser också nästan en tredjedel av studie- och yrkesvägledarna inom gymnasieskolan att den ordinarie planeringen har fått överges, medan en klar majoritet av vägledarna inom vuxenutbildningen kan arbeta enligt ordinarie planering. Däremot är det tydligt att många, oavsett skolform, inte tror att all inplanerad vägledning med eleverna i slutändan kommer hinna genomföras, även om vägledarna i gymnasieskolan sticker ut även här (se figur 3).

Som framgår av figur 4 anser över 70 procent av alla de tillfrågade att Coronapandemin får en negativ påverkan på elevernas valkompetens. Inom gymnasieskolan är det nästan 80 procent som uppger detta. Resultaten är inte förvånande, givet att det under vårterminen, särskilt i årskurs 3 i gymnasiet, men också i grundskolan årskurs 9, brukar äga rum mycket vägledningsaktiviteter kopplat till val inför kommande studier och yrke.

Vilka elever drabbas hårdast?

Det är också tydligt att det är vissa grupper av elever som drabbas hårdare än andra om studie- och yrkesvägledningen inte kan genomföras som planerat (se figur 5).

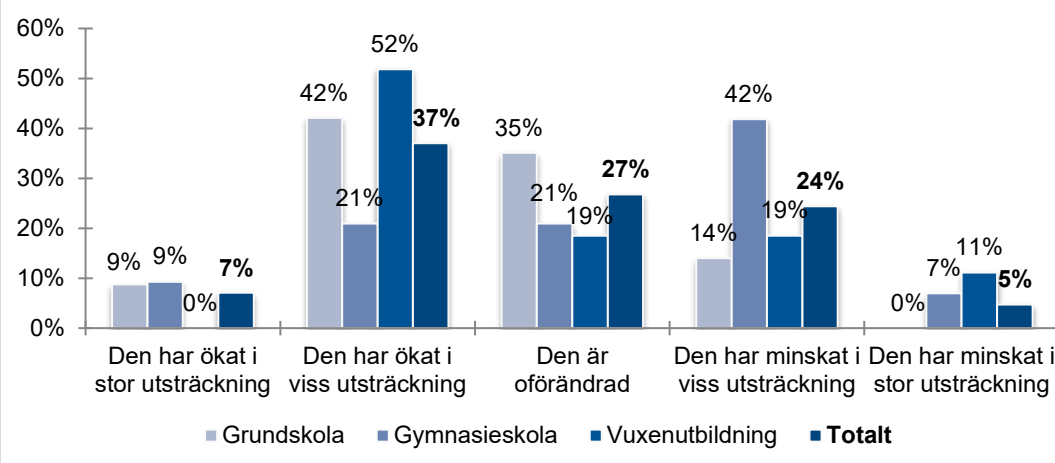
Av figur 5 framgår tydligt att det är framför allt nyanlända elever, elever med annat modersmål och elever med särskilda behov som drabbas hårt av Coronapandemin,

enligt studie- och yrkesvägledarna. Dessa grupper är även vanligen extra sårbara för andra förändringar, såsom nedskärningar i verksamheten, när det gäller undervisning. De procent som inte redovisas i figur 5 har svarat att valkompetensen inte påverkats alls eller att de inte vet/gäller ej på min skola.

Vad har Coronapandemin inneburit för studie- och yrkesvägledarnas arbetsbelastning?

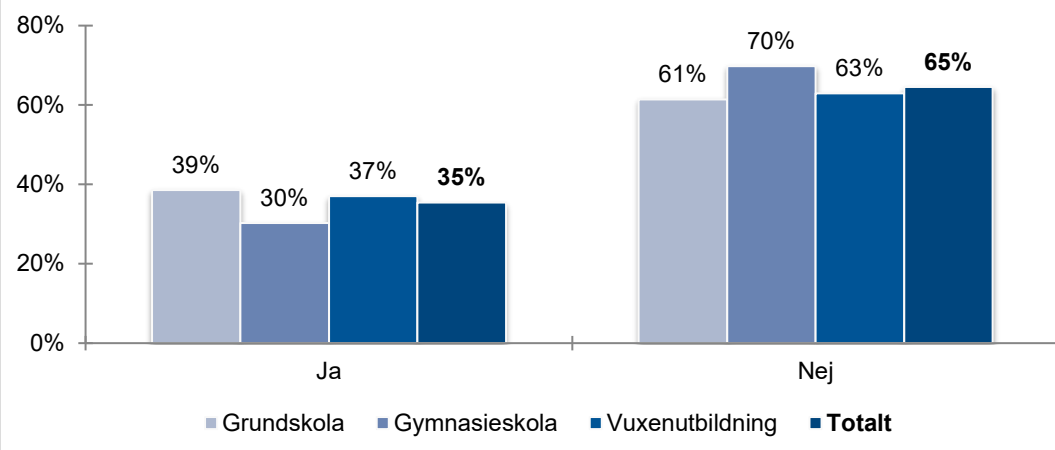
I undersökningen har vi ställt frågor om hur arbetsbelastningen för studie- och yrkesvägledarna påverkats sedan pandemin tog fart i Sverige. Som bakgrund bör nämnas att skolformerna påverkats olika av de beslut som tagits kring att införa fjärr- och distansundervisning, liksom att sjukskrivningstalen bland skolpersonalen varierar mellan olika skolor.

Figur 6: Hur har arbetsbelastningen för studie- och yrkesvägledare utvecklats sedan Coronapandemin tog fart?

Som framgår i figur 6 anser drygt 40 procent av alla studie- och yrkesvägledare att arbetsbelastningen har ökat. I vilken utsträckning man anser att den ökat varierar något beroende på skolform. Till exempel är det nästan 50 procent av studie- och yrkesvägledarna i gymnasiet som anser att arbetsbelastningen minskat, jämfört med endast 14 procent i grundskolan.

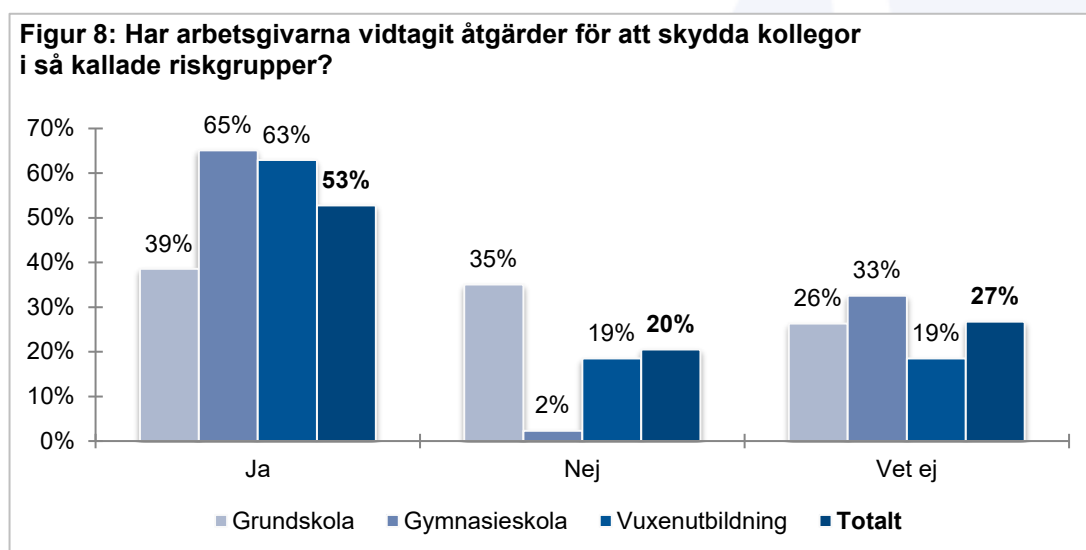
Figur 7: Har studie- och yrkesvägledare under Coronapandemin behövt utföra andra arbetsuppgifter än vad som ingår i deras ordinarie tjänst?

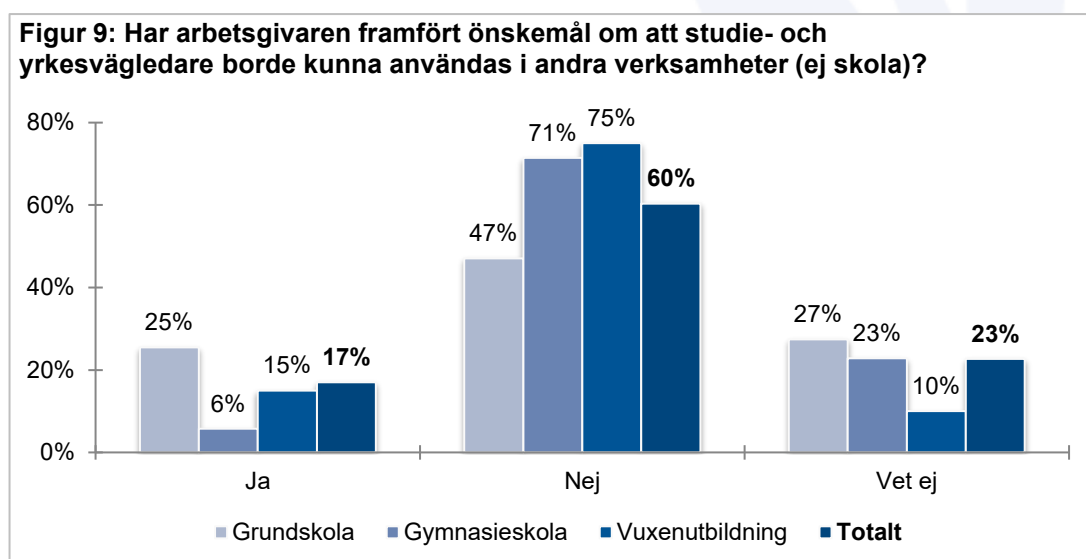
Det är 35 procent av alla tillfrågade studie- och yrkesvägledare som uppger att de på grund av Coronapandemin behövt eller behöver utföra andra arbetsuppgifter än de som ingår i deras ordinarie tjänst. Av de öppna svaren framgår att det handlar om framför allt administration men också att gå in och vikariera för sjuka lärare. Även uppgifter som rastvakt, hålla utvecklingssamtal och följa upp elevfrånvaro nämns.

Vad anser studie- och yrkesvägledarna om arbetsgivarnas insatser under Coronapandemin?

Vi ställde bland annat frågor om arbetsgivaren vidtagit åtgärder för att skydda studie- och yrkesvägledarnas kollegor som ingår i så kallade riskgrupper när det gäller smitta och sårbarhet. Vi ställde också frågor kring om arbetsgivarna vill använda studie- och yrkesvägledarna inom annan verksamhet.

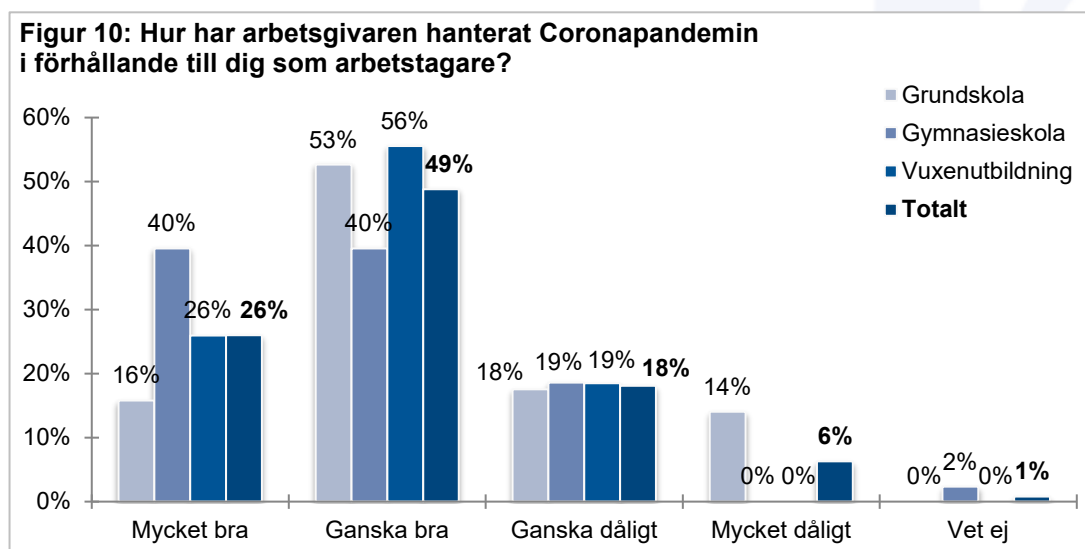

Som framgår av figur 8 så är det lite drygt hälften av alla studie- och yrkesvägledare som uppger att arbetsgivaren vidtagit åtgärder för att skydda riskgrupper. När det gäller gymnasieskolan och vuxenutbildningen är det mer än 60 procent som svarar ja, medan siffran är betydligt lägre bland de som arbetar i grundskolan. Det är också nästan 30 procent som inte vet om åtgärder vidtagits.

Av enkäten (se figur 9) framgår att det inte är särskilt vanligt att arbetsgivarna framfört önskemål om att studie- och yrkesvägledarna borde kunna användas som personal utanför skolan (till exempel inom vården). Det är dock vanligare när det gäller grundskolan, där 25 procent uppger att det förekommit. Samtidigt uppger nästan en fjärdedel av alla tillfrågade att de inte vet om önskemål har framförts. I övrigt framkommer i enkäten att det tycks vara mycket ovanligt att arbetsgivare flyttat studie- och yrkesvägledare mellan olika skolformer eller andra kommunala verksamheter för att täcka upp för eventuell sjukfrånvaro.

Knappt var fjärde studie- och yrkesvägledare uppger att arbetsgivaren hanterat Coronapandemin ganska eller mycket dåligt i förhållande till dem som arbetstagare. De som arbetar inom grundskolan sticker här ut på ett negativt sätt jämfört med övriga skolformer. I de öppna svaren framkommer bland annat att kritik mot otydliga direktiv vad gäller att arbeta hemma eller på arbetsplatsen, problem med genomförande av prao och hur en del arbetsgivare agerar utifrån Folkhälsomyndighetens rekommendationer.

Metodbeskrivning

Denna undersökning är gjord inom ramen för Lärarnas Riksförbunds lärarpanel. Lärarpanelen skiljer sig från andra webbpaneler ur ett antal centrala aspekter, vilket ökar kvaliteten på uppgifterna och deras representativitet.

Nedan ges en generell beskrivning av lärarpanelen. Därefter redovisas specifika uppgifter för föreliggande undersökning.

Lärarpanelens urvalsram och representativitet

Lärarnas Riksförbunds lärarpanel skiljer sig från många andra webbpaneler på dessa sätt:

För det första är inte lärarpanelen en så kallad självrekryterande panel. Till en självrekryterande panel anmäler individen att densamme vill delta i undersökningar. Ett självrekryterande förfaringssätt innebär att alla personer i den egentliga urvalsramen (den population man vill beskriva med undersökningen) inte har samma sannolikhet att kunna ingå i urvalet; det är ju endast de som sökt upp och hittat anmälningssidan till panelen som kan komma att ingå i den slutliga panelen. Detta kan innebära att personer som aktivt söker sig till panelen har vissa egenskaper som de som inte söker sig till panelen saknar, vilket i förlängningen kan påverka undersökningsresultatens tillförlitlighet och representativitet.

Lärarnas Riksförbunds lärarpanel bygger i stället på ett rekryteringsförfarande, där samtliga medlemmar tillfrågas om de vill ställa upp. Det innebär att alla personer i urvalsramen (förbundets medlemmar) initialt har samma sannolikhet att ingå i panelen. Det finns dock fortfarande ett selektionsproblem även med detta förfaringssätt i och med att olika personer kan vara olika benägna att tacka ja till inbjudan, men detta problem fanns också med den historiskt vanliga postala enkäten; vissa är mer benägna än andra att svara. Rekryteringsförfarandet minskar skevheten som uppstår i en självrekryterande panel genom att alla individer i urvalsramen kontaktas med samma förfrågan.

För det andra har Lärarnas Riksförbund, via sitt medlemsregister, full kunskap om hur lärarpanelens urvalsram ser ut, och mer detaljerade uppgifter om densamma, än vad till exempel vissa undersökningsföretag som upprättar självrekryterade paneler kan ha. Dessa uppgifter kan dessutom kopplas samman med vissa offentliga uppgifter om skolor, lärare och elever i Skolverkets databaser. Detta innebär att Lärarnas Riksförbund redan vid upprättandet av panelen kan avgöra hur representativ lärarpanelen är i förhållande till urvalsramen samt utifrån denna analys, tillsammans med en analys av en specifik undersöknings svarsfrekvenser, avgöra hur representativa resultaten är. Vid behov kan också resultaten viktas.

För det tredje görs alltid obundna slumpmässiga urval inom lärarpanelen som ett led i att minska den eventuella effekten av det ovan beskrivna selektionsproblemet. Det vill säga, en individ som tackat ja till att delta i undersökningar kan aldrig veta – eller påverka – vilka undersökningar densamme inbjuds att delta i.¹

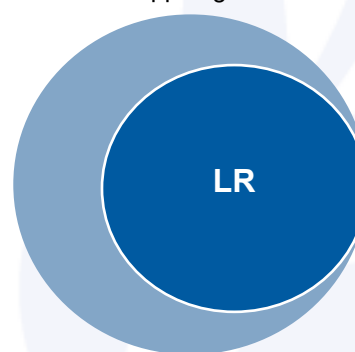
¹ Vidare läsning: Görnitz, A. S. & Neumann, B. P. (2016). The longitudinal effects of incentives on response quantity in online panels. *Translational Issues in Psychological Science*, (2) s.163–173; Martinsson, J. & Andreasson, M. (2013). Olika metoder – lika resultat? Göteborg: Göteborgs universitet; Wang, W. et al. (2014). Forecasting elections with non-representative polls. *International Journal of Forecasting*, (31) nr 3 s.980–991; Couper, M. P. (2011). The future of modes of data collection. *Public Opinion Quarterly*, (75) nr 5 s.889–908; Yeager, D. S. et al. (2011) Comparing the accuracy of rdd telephone surveys and internet surveys conducted with probability and non-probability samples. *Public Opinion Quarterly*, (75) nr 4 s.709–747.

Lärarpanelen och riksrepresentativitet

Lärarpanelens urvalsram är Lärarnas Riksförbunds medlemmar. I och med att alla Sveriges lärare och studie- och yrkesvägledare inte är medlemmar i Lärarnas Riksförbund kan inte resultat av undersökningar gjorda i lärarpanelen per automatik generaliseras till hela landets lärar- eller studie- och yrkesvägledarkår.

Med detta sagt är det ändå viktigt att påpeka att en mycket stor andel av landets legitimerade och behöriga lärare samt studie- och yrkesvägledare är medlemmar i Lärarnas Riksförbund varför överlappningen av de två urvalsramarna är stor (se figur M1) samt att de liknar varandra i mycket stor utsträckning. Till exempel är mått som medelålder och andel individer i fristående skolor helt överensstämmande mellan de båda urvalsramarna.

Figur M1: Överlappning av urvalsramar

Urval och svarsfrekvens till föreliggande undersökning

Målgruppen för undersökningen var yrkesverksamma studie- och yrkesvägledare som är medlemmar i Lärarnas Riksförbund och ingår i Lärarpanelen. Undersökningen omfattar de som arbetar inom skolväsendet. Utifrån uppgifter i Lärarpanelen identifierades 195 yrkesverksamma studie- och yrkesvägledare som målgrupp och som hade angett en e-postadress. Nio av dessa nåddes inte av enkäten på grund av autosvar eller felaktiga adresser.

Det slutgiltiga nettourvalet och svarsfrekvensen framgår av tabell M1.

Tabell M1: Urval och svarsfrekvens	Antal	Andel
Bruttourval	195	100%
Felaktiga kontaktuppgifter	9	4,6 %
Nettourval	186	100 % (95,4 %)
Internbortfall (ej fullföljt enkäten)	12	6,4 %
Antal fullföljda	130	69,9 %
Svarsfrekvens beräknat på bruttourval		66,7 %
Svarsfrekvens beräknat på nettourval		69,9 %

Datainsamling

Datainsamlingen genomfördes från och med 22 april till och med 6 maj 2020. Totalt skickades två påminnelser.